

องค์ประกอบของอุทยานแห่งชาติ

- 👉 องค์ประกอบด้านทรัพยากรและองค์ประกอบด้านมนุษย์มีความเชื่อมโยงเกาะเกี่ยวซึ่งกันและกัน ในการวิจัยจึงไม่ควรมองข้ามอิทธิพลขององค์ประกอบอีกกลุ่มหนึ่งในขั้นตอนของการออกแบบงานวิจัย และการตีความผลการวิจัย
- 👉 ควรให้ความสำคัญกับโครงการวิจัยในลักษณะการบูรณาการองค์ความรู้หลาย ๆ ด้านในการทำความเข้าใจองค์ประกอบระบบพื้นที่

บทบาทหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติ

เป็นพื้นที่คุ้มครอง (protected area) ประเภทหนึ่งที่ตั้งขึ้นเพื่อคุ้มครองพื้นที่ๆ เป็นธรรมชาติและสภาพภูมิทัศน์ที่มีความสำคัญระดับชาติและนานาชาติ และรักษาไว้ซึ่งสถานะที่สมบูรณ์ของระบบนิเวศดังกล่าว เพื่อวัตถุประสงค์ด้านวิทยาศาสตร์ การศึกษาเรียนรู้ และนันทนาการสำหรับคนทุกกลุ่มในสังคมปัจจุบันและชนรุ่นลูกหลานในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการจัดการอุทยานแห่งชาติ (ดัดแปลงจาก IUCN, 1994)

1. ปกป้องรักษาพื้นที่เป็นธรรมชาติและสภาพทิวทัศน์ที่งดงามโดดเด่นที่มีความสำคัญระดับชาติและระดับนานาชาติเพื่อเป้าหมายด้านวิทยาศาสตร์ การศึกษา เรียนรู้ และนันทนาการและการท่องเที่ยว
2. รักษาสภาพธรรมชาติ สภาพทางภูมิศาสตร์ที่เป็นตัวแทน ชุมชนสิ่งมีชีวิต ทรัพยากรพันธุกรรม และชนิดพันธุ์เพื่อ เสถียรภาพและความหลากหลายทางนิเวศวิทยา

วัตถุประสงค์ของการจัดการอุทยานแห่งชาติ (ดัดแปลงจาก IUCN, 1994)

3. ควบคุมและจัดการการใช้ประโยชน์ของผู้มาเยือนเพื่อการศึกษาเรียนรู้ และประกอบกิจกรรมนันทนาการให้อยู่ในระดับที่สามารถคงความเป็นธรรมชาติหรือใกล้ความเป็นธรรมชาติ
4. ขจัดและป้องกันการใช้ประโยชน์ หรือการบุกรุกครอบครองพื้นที่ ๆ เป็นอันตรายต่อวัตถุประสงค์ของการประกาศจัดตั้งพื้นที่

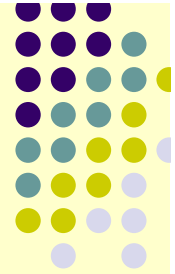
วัตถุประสงค์ของการจัดการอุทยานแห่งชาติ (ดัดแปลงจาก IUCN, 1994)

5. คงไว้ซึ่งลักษณะทางนิเวศวิทยา ธรณีสัณฐานวิทยาและ
ความงามตามธรรมชาติซึ่งเป็นเหตุผลของการประกาศ
จัดตั้งพื้นที่
6. ให้ความสำคัญต่อชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมและการใช้
ประโยชน์ทรัพยากรเพื่อการยังชีพที่ไม่ส่งผลกระทบ
ในทางลบต่อวัตถุประสงค์ของการจัดการด้านอื่นๆ

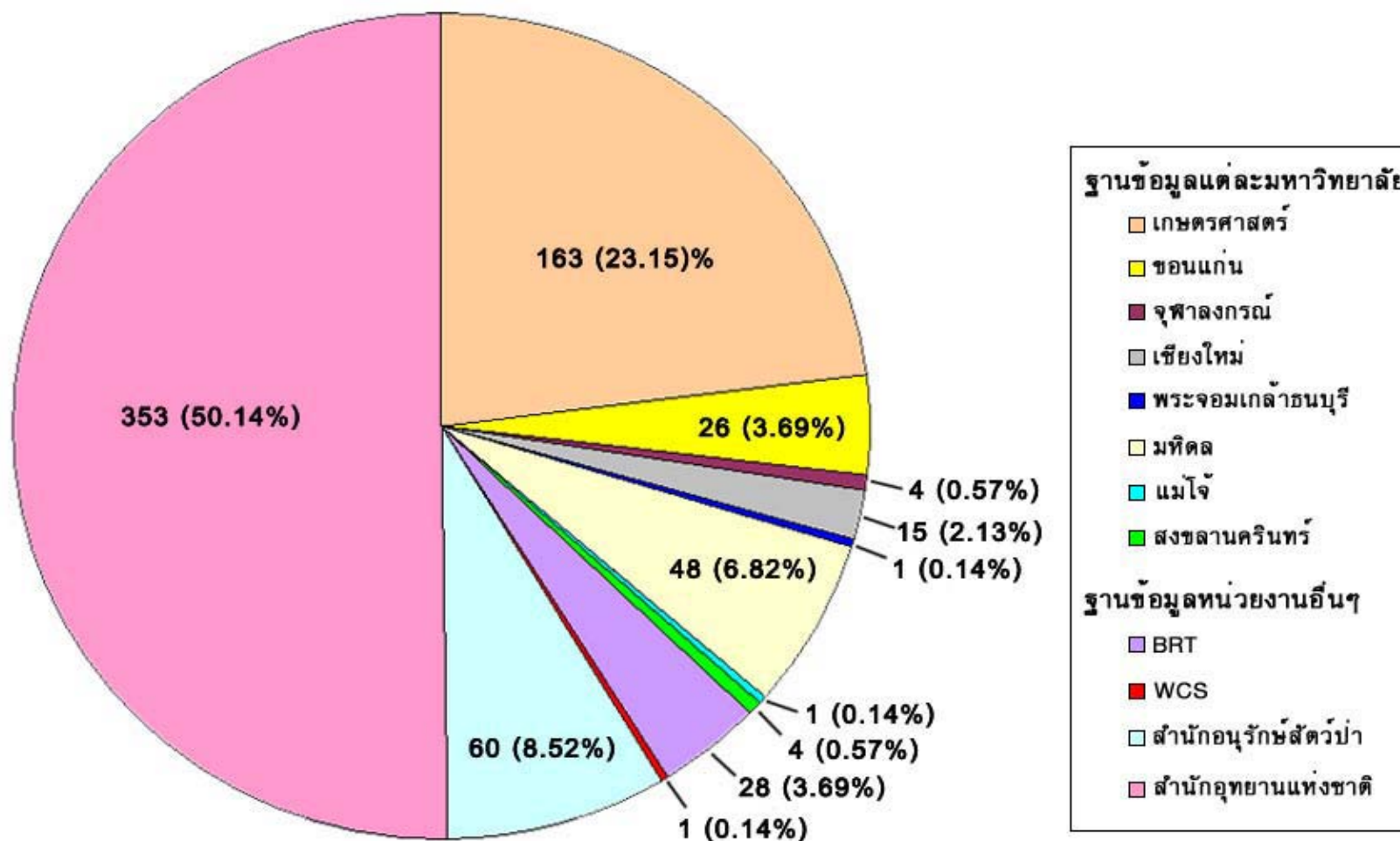
งานวิจัยที่จะช่วยให้การจัดการอุทยานแห่งชาติตั้ง
อยู่บนฐานทางวิชาการอย่างแท้จริง ควรจะต้อง
ครอบคลุมทุกองค์ประกอบของแต่ละพื้นที่ ตอบสนอง
ต่อวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง และให้ข้อมูลที่เพียงพอ
ต่อการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย ตัดสินนโยบาย
และดำเนินกิจกรรมการจัดการทุกส่วนตามวัตถุประสงค์
ได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ

ภาพรวมงานวิจัยในอุทยานแห่งชาติ ในทศวรรษที่ผ่านมา

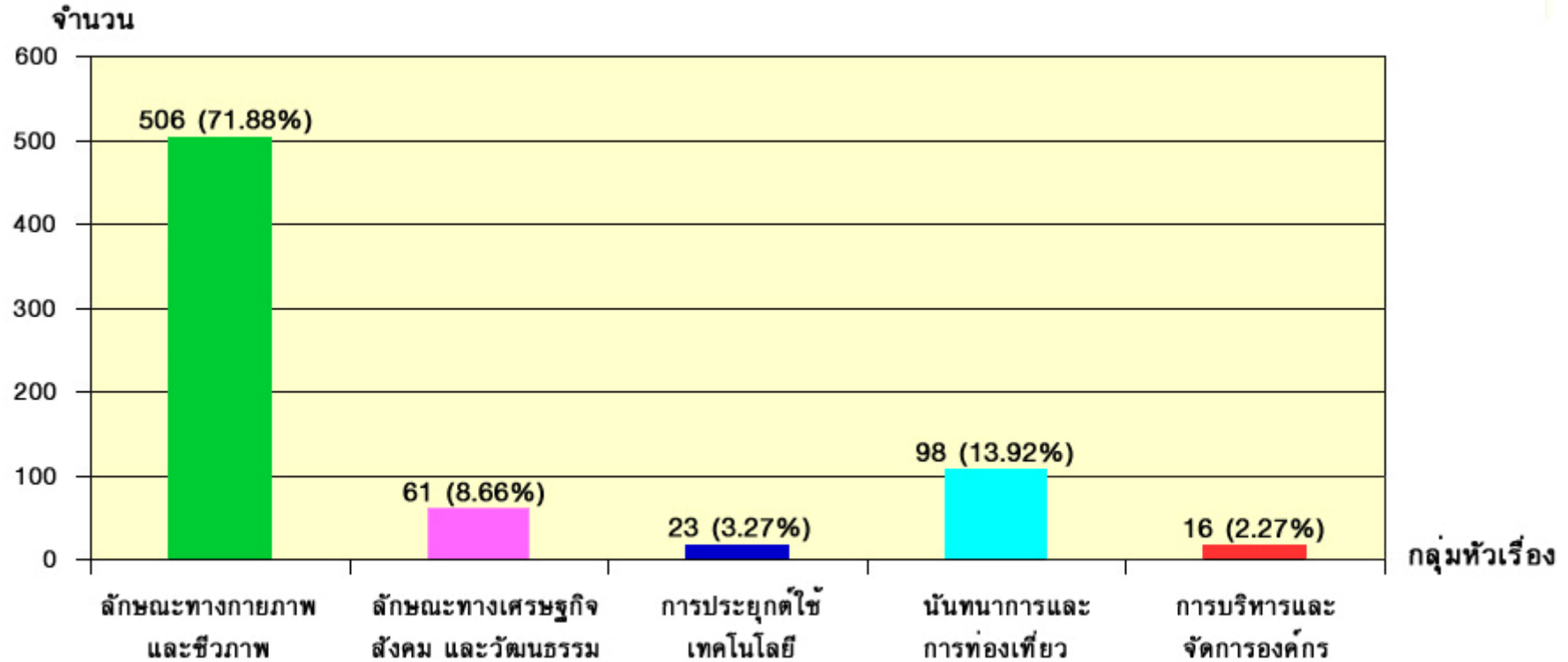

- จากฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ 8 แห่ง
(เกษตรศาสตร์ ขอนแก่น จุฬาลงกรณ์ เชียงใหม่
พระจอมเกล้าธนบุรี มหิดล แม่โจ้ และสงขลานครินทร์)
ฐานข้อมูลของสำนักอุทยานแห่งชาติ สำนักอนุรักษ์สัตว์
ป่า Wildlife Conservation Society (WCS) โครงการพัฒนา
องค์ความรู้และศึกษานโยบายการจัดการทรัพยากร
ชีวภาพในประเทศไทย (BRT) เริ่มจากปี 2535 มีงานวิจัย
ที่ดำเนินการในอุทยานแห่งชาติทั้งสิ้น 704 เรื่อง

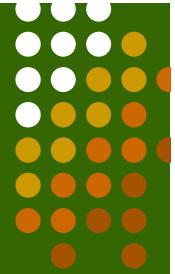
ภาพรวมงานวิจัยในอุทยานแห่งชาติ

ภาพรวมงานวิจัยในอุทยานแห่งชาติ

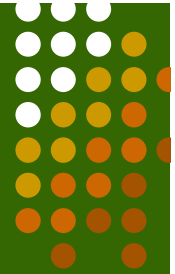

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางกายภาพ และชีวภาพของพื้นที่

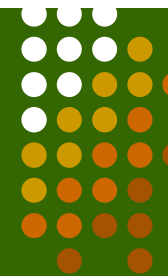
ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์
ธรรมชาติที่มุ่งสำรวจตรวจสอบ (explore) และบรรยาย
(describe) องค์ประกอบของระบบนิเวศ โดยเฉพาะ
พืชและสัตว์ มากกว่าที่จะคาดการณ์ (predict) และ
ควบคุม (control) กระบวนการทางนิเวศและผลกระทบ
จากกิจกรรมมนุษย์ต่อระบบนิเวศที่สามารถเชื่อมโยง
ไปสู่การจัดการได้โดยตรงกว่า

ตัวอย่างหัวข้อวิจัยเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ และชีวภาพของพื้นที่

- การศึกษาสัณฐานวิทยาและการแบ่งเขตการแพร่กระจายของสิ่งมีชีวิตในแนวปะการังหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา
- ความต้องการทางนิเวศของนกปรอดบางชนิดในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
- การศึกษาอนุกรมวิธานของพรรณไม้วงศ์น้อยหน้าในพื้นที่บางส่วนของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ตัวอย่างหัวข้อวิจัยเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ และชีวภาพของพื้นที่

- การสำรวจความหลากหลายของชนิดพรรณไม้มีท่อ
และการกระจายของพรรณไม้ทางภูมิศาสตร์ ณ
อุทยานแห่งชาติดอยหลวง
- ถิ่นที่อยู่อาศัย การทำรัง และการเจริญเติบโตของลูกนก
แอ่นหางสีเหลืองในบริเวณอุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะช้าง
- สังคมพืชป่าผสมผลัดใบในอุทยานแห่งชาติทะเลบัน
จังหวัดสตูล

งานวิจัยด้านนันทนาการและการท่องเที่ยว

- ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยประยุกต์ ทางสังคมศาสตร์
ที่มีประชากรในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยว

ตัวอย่างหัวข้อวิจัย

- การเปรียบเทียบพฤติกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์ของนักท่องเที่ยวที่มีการพักค้างแรมและไม่พักค้าง
แรมในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
- การพัฒนาคู่มือสื่อความหมายธรรมชาติและประวัติศาสตร์
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

งานวิจัยด้านนันทนาการและการท่องเที่ยว

ตัวอย่างหัวข้อวิจัย

- ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อนันทนาการ
- การวิเคราะห์ประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและความชอบของนักท่องเที่ยวเพื่อกำหนดกลุ่มชั้นโอกาสด้านนันทนาการ
- การวิเคราะห์แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวในการเลือกแหล่งและฤดูกาลท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ และเขาใหญ่

งานวิจัยด้านนันทนาการและการท่องเที่ยว

ตัวอย่างหัวข้อวิจัย

- การประเมินคุณภาพการจัดการด้านนันทนาการในอุทยานแห่งชาติ: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช
- การประเมินมูลค่าทางนันทนาการในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก
- การวิเคราะห์การตอบสนองของนักท่องเที่ยวต่อค่าธรรมเนียมด้านนันทนาการในอุทยานแห่งชาติ: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ และอุทยานแห่งชาติตาดโตน

ฯลฯ

งานวิจัยในกลุ่มหัวเรื่องอื่น ๆ

- หัวเรื่องเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี การบริหารและจัดการองค์กร ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของคนในชุมชนท้องถิ่น
- ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยประยุกต์ที่น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติได้โดยตรง และงานวิจัยหลายเรื่องเป็นการผสมผสานการศึกษาทั้งในองค์ประกอบด้านทรัพยากร และองค์ประกอบด้านมนุษย์

งานวิจัยในกลุ่มหัวเรื่องอื่น ๆ

ตัวอย่างหัวข้อวิจัย

- เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการใช้ทรัพยากรน้ำเพื่อการบริโภคในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสิมิลัน
- การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อกำหนดพื้นที่เสี่ยงต่อการบุกรุกของอุทยานแห่งชาติพุเตย จังหวัดสุพรรณบุรี
- การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและความขัดแย้งด้านการใช้ที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติตาดโตน จังหวัดชัยภูมิ

งานวิจัยในกลุ่มหัวเรื่องอื่น ๆ

ตัวอย่างหัวข้อวิจัย

- ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ
- การประเมินประสิทธิผลการจัดการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
- การสร้างและทดลองใช้หลักสูตรอบรมสิ่งแวดล้อมเรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสำหรับอาสาสมัครพิทักษ์อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา

ฯลฯ

โดยภาพรวม

- ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา มีการวิจัยในอุทยานแห่งชาติค่อนข้างเข้มข้น โดยเฉพาะในอุทยานฯ ขนาดใหญ่
- การริเริ่มงานวิจัยส่วนใหญ่มาจากบุคคล และ/หรือหน่วยงานภายนอก
- งานวิจัยที่ปรากฏมีทั้งงานวิจัยพื้นฐาน งานวิจัยประยุกต์ และงานวิจัยเพื่อพัฒนา
- การนำผลการวิจัยไปใช้ในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติมีไม่มากเท่าที่ควร

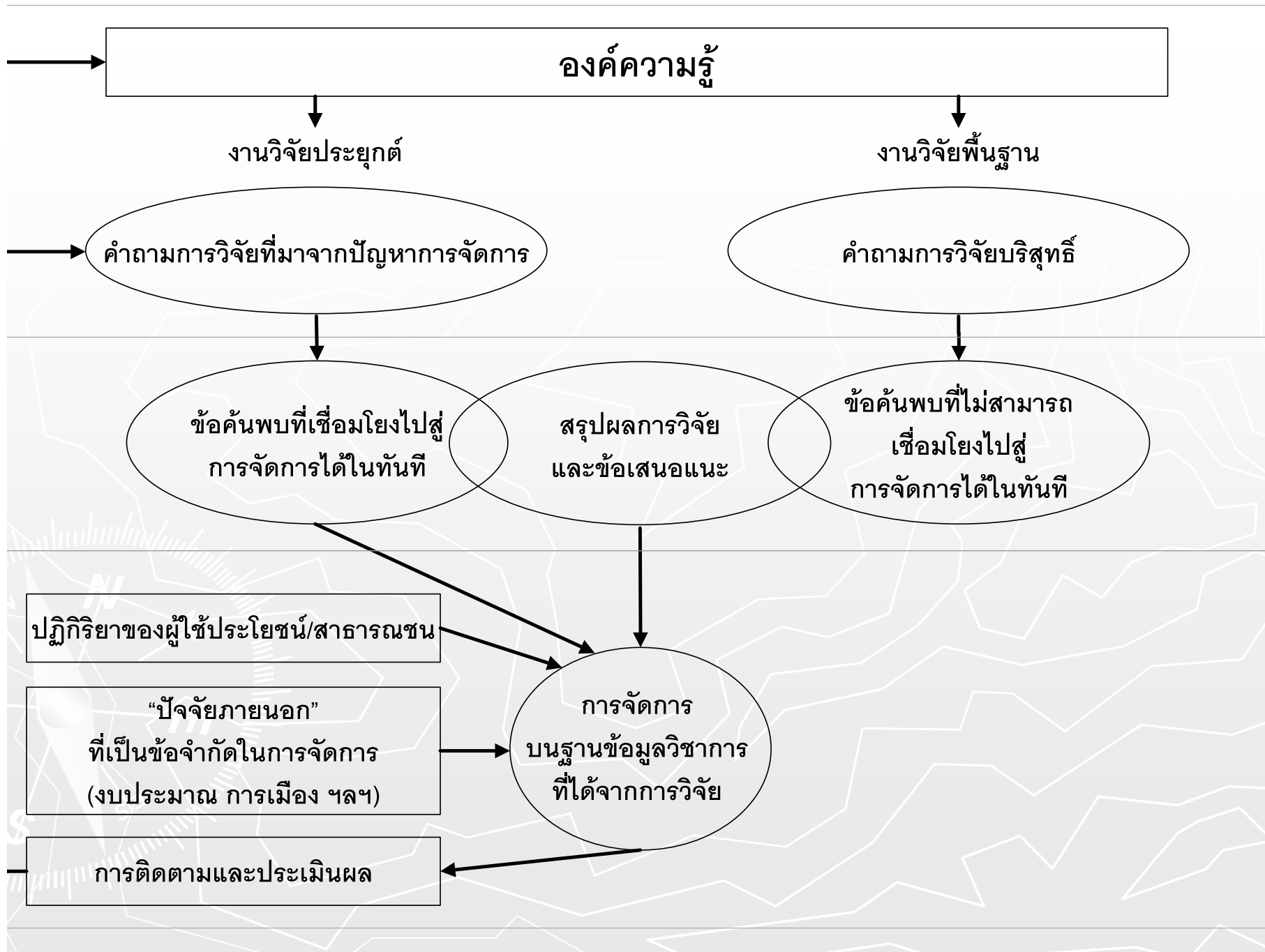
ทักษะเกี่ยวกับพัฒนางานวิจัยในอนาคต...

- ▶ ขอบข่ายงานวิจัยควรครอบคลุมทั้งโครงสร้างบทบาทหน้าที่ในทุกส่วน (ในฐานะพื้นที่คุ้มครอง) ของอุทยานแห่งชาติ
- ▶ องค์กรอุทยานแห่งชาติ ทั้งในระดับส่วนกลาง และในระดับพื้นที่ ควรกำหนดนโยบาย และแผนงานด้านการวิจัยที่ชัดเจน ทั้งในระยะยาว ระยะกลาง และระยะสั้น

ทักษะเกี่ยวกับพัฒนางานวิจัยในอนาคต...

- ▶ สร้างความสมดุลระหว่างงานวิจัยพื้นฐาน งานวิจัยประยุกต์ และการพัฒนาต่อยอดงานวิจัยไปถึงระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) บนพื้นฐานของงานวิจัยที่บูรณาการองค์ความรู้และศาสตร์หลายแขนงเข้าด้วยกัน

ทักษะเกี่ยวกับพัฒนางานวิจัยในอนาคต...

- ▶ นักจัดการอุทยานควรจะเข้าใจธรรมชาติ และข้อจำกัดของงานวิจัย
- ▶ ประเด็นการวิจัยที่น่าจะให้ความสำคัญ....
 - การวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศอันเนื่องมาจากกิจกรรมของมนุษย์เพื่อเชื่อมโยงไปสู่การกำหนดระดับการเปลี่ยนแปลงที่ยอมรับได้ (limit of acceptable change) เป็นรายพื้นที่
 - พฤติกรรมที่ยั่งยืนในการใช้ประโยชน์ทรัพยากร

ทักษะเกี่ยวกับพัฒนางานวิจัยในอนาคต...

▶ ประเด็นการวิจัยที่น่าจะให้ความสำคัญ....

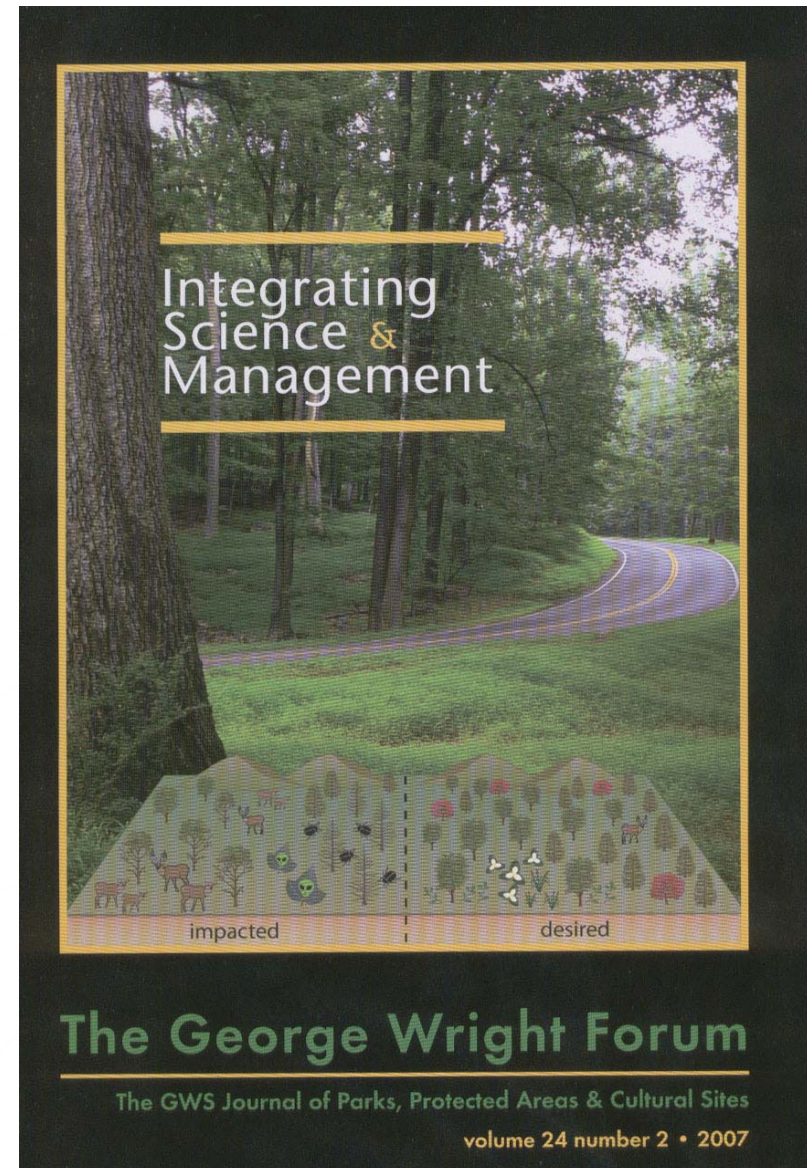
- ผลกระทบจากนโยบายของรัฐต่อระบบพื้นที่
- การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการ....
- ความหลากหลายทางนันทนาการและแนวทางในการรักษา
- การวิจัยเพื่อพัฒนาคู่มือมาตรฐานในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ เช่น การสื่อความหมายธรรมชาติ การออกแบบสถาปัตยกรรม การจัดการสัตว์ป่า การฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรม การให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ ฯลฯ

ทักษะเกี่ยวกับพัฒนางานวิจัยในอนาคต...

- ▶ การพัฒนาหน่วยสนับสนุนด้านวิชาการ (technical support unit) ขึ้นภายในองค์กร สร้างเครือข่ายการวิจัย (research network) ร่วมกับสถาบันวิชาการในแต่ละภูมิภาคที่อุทยานแห่งชาติตั้งอยู่ และพัฒนา outlet การวิจัยขึ้นภายในหน่วยงาน

www.nature.nps.gov/parksci

www.georgewright.org

ทักษะเกี่ยวกับพัฒนางานวิจัยในอนาคต...

- ▶ ปรับบทบาทองค์กรจากการทำหน้าที่หลักเฉพาะการ
พิจารณาให้อนุญาตบุคคลและหน่วยงานภายนอกเข้า
มาดำเนินการวิจัย เป็นองค์กรที่ดำเนินงานด้านวิชาการ
ควบคู่กับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง
- ▶ งานวิจัยควรเริ่มจากพื้นที่ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานใน
พื้นที่โดยตรง

**อุทยานแห่งชาติ
ต้องจัดการบนฐาน
วิชาการ...**

